

ಮಾತಿಲ್ಲದ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಮಾತಾದ ಕವಿ: ಡಾ. ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ

ವಿನಯ ಕುಮಾರ್¹

ಸಂಶೋಧನಾರ್ಥಿ

ಎಸ್.ವಿ.ಪಿ. ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ.

ನಾಗಪ್ಪ ಗೌಡ ಆರ್.²

ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು

ಎಸ್.ವಿ.ಪಿ. ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ.

Article Link: <https://aksharasurya.com/2024/04/vinaya-kumar-r-nagappa-gowda.php>

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10938039>

ABSTRACT:

ಸಾಮಾಜಿಕ ಶ್ರೇಣೀಕರಣ ಭಾರತದ ಸಮಾಜದ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದ ಲಕ್ಷಣ. ಅಂ ದರೆ ಅದು ಜಾತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಧರಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಶ್ರೇಣೀಕರಣದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಒಂದಿಷ್ಟು ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಅಧೀನವಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ಈ ವರ್ಗವು ಇಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಹೀನವೆಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿತ್ತು. ಈ ಕೆಳಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕುಗಳು ಇಲ್ಲದೇ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜೀತಕ್ಕಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಶಿಕ್ಷಣ, ಧಾರ್ಮಿಕತೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನ, ಸಮಾನತೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಇವರಿಗೆ ಪರಿಚಯವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇವರನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗುಲಾಮನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಬಂದ ನಂತರ ಅವರು ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಿದ್ದರಿಂದಾಗಿ ದಲಿತರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಆಶಾಕಿರಣ ಮೂಡಿತು. ಮುಂದೆ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ಈ ವರ್ಗಗಳಿಂದ ಬಂದು ಇವರ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಮೂಕವಾಗಿಸಿದ್ದ ಸಮುದಾಯವು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದು ಮಾತನಾಡಲು ಕಾರಣರಾದವರು ಡಾ. ಬಿ. ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್. ಮುಂದೇ ಇವರು ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ಶಿಲ್ಪಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾನತೆ ನೀಡುವ, ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ಹಿಂದುಳಿದ ಕೆಳವರ್ಗಗಳು ಮಾತನ್ನು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡವು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಕನ್ನಡದ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯವರನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಸೂಕ್ತ. ಸಹಜ ಸಜ್ಜನಿಕೆಯ

ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವಾದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಕಾವ್ಯ ಭಾಷೆ ಅಕ್ಷರಶಃ ಬೆಂಕಿಯ ಉಂಡೆಗಳು. ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಸಮಾನತೆ ಮೊದಲಾದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಜೀವನ ಅಗತ್ಯಗಳೇ ಇಲ್ಲದೇ ಬದುಕಿದ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷಣದೊರೆತಾಗ ಸಹಜವಾಗಿ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಆಕ್ರೋಶ ಉಂಟಾಗುವಂತದ್ದು. ಈ ಆಕ್ರೋಶವು ಶತಮಾನಗಳ ಶೋಷಣೆಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಂಕೇತವು ಹೌದು. ಈ ದಲಿತ ವಿಚಾರಶೀಲತೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಕವಿ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

KEYWORDS:

ಡಾ. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ, ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಸಮಾನತೆ, ಬಂಡಾಯ, ದಲಿತ ಕಾವ್ಯ, ದಲಿತ ಆತ್ಮಕತೆ.

ಭಾರತದ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆಯ ಮುಖ್ಯವಾದ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಜಾತಿಯ ಶ್ರೇಣಿಕರಣದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ಇದು ಒಂದು ಅಧಿಕಾರದ ರಚನೆಯಾಗಿದ್ದು, ಯಾವುದು ಪ್ರಧಾನ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಅಧೀನವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಮೇಲ್ವರ್ಗವು ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಒಂದಿಷ್ಟು ಜಾತಿಗಳನ್ನು ಕೀಳು ಎಂದು ಶೋಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿತು. ಇದು ಕೆಳವರ್ಗದವರ ದೇಹ, ಅನ್ನ, ಭಾಷೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಮಲಿನವಾಗಿ ಕಂಡು ಅವರನ್ನು ಅಂಚಿಗೆ ತಳ್ಳಿತು. ಇಲ್ಲಿನ ಕೆಳವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಯಾವ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ನೀಡದೇ ಹೀನಾಯವಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರಲಾಗಿದೆ. ಸ್ವಂತ ನೆಲ, ಒಳ್ಳೆಯ ಆಹಾರ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಸಮಾನವಾದ ನ್ಯಾಯ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕನಿಷ್ಠ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಗತ್ಯಗಳು ದೊರಕದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಶತಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಈ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಪೆಟ್ಟು ನೀಡಿದ್ದು ಡಾ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್. ಅವರ ಹೋರಾಟದ ಫಲವಾಗಿ ದಲಿತರಿಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಉಸಿರಾಡಲು ಅವಕಾಶವಾಯಿತು. ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ಶಿಲ್ಪಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾನವಾದ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಆ ಮೂಲಕ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಇಡೀ ಸಮುದಾಯದ ಧ್ವನಿಯಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದರು. ಪುಲೆ, ಪೆರಿಯಾರ್ ಮೊದಲಾದವರು ದಲಿತರ ಪರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಇವೆಲ್ಲದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕನ್ನಡದ ದಲಿತ-ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಳವಳಿಯು ತನ್ನ ವೈಚಾರಿಕವಾದ ಆಕೃತಿಯನ್ನು

ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿತು.

ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ ಅಂದರೆ ಒಂದಿಡೀ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಸರಳ ಸಜ್ಜನಿಕೆಯ, ಗಿಡ್ಡ ಗಾತ್ರದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರು, ಒಳಗೆ ಇಡೀ ಸಮುದಾಯದ ಅವಮಾನ, ಬಡತನ, ಸಂಕಟವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ರೋಷ, ಆವೇಶವನ್ನು ಹುದುಗಿಸಿಕೊಂಡವರು. ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಚಳುವಳಿಗೆ ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯರಾದ ಕವಿಯೆಂಬುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಬಂಡಾಯ-ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆರಂಭದ ಕವಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಈ ಪಂಥದ ಉದ್ಘಾಟನಾ ಕಾವ್ಯವು ಇವರ ಲೇಖನಿಯಿಂದಲೇ ಆಗಿದ್ದು. ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ, ಸಂಶೋಧಕರಾಗಿ, ಕನ್ನಡ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಕಾವ್ಯ, ನಾಟಕ, ಪ್ರಬಂಧ, ವಿಮರ್ಶೆ, ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಚರಿತ್ರೆ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃಷಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ದಲಿತ ವೈಚಾರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅವರು ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ “ಹೊಲೆಮಾದಿಗರ ಹಾಡು” ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಾಗಲೇ ಅಂದಿಗೆ ದಲಿತ ಉದ್ಧಾರದ ಪದವೆಂದು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ‘ಹರಿಜನ’ವೆಂಬ ಪದದ ನಿರಾಕರಣೆಯಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ದಲಿತ ಸ್ವಂತಿಕೆಯ ವೈಚಾರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೂ ಅದರಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯ. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನವ್ಯ ಕಾವ್ಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೊಸದನಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯನೊಬ್ಬನ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲ ದನಿಯಾಗಿ ಈ ಕಾವ್ಯ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅನೇಕರಿಗೆ ಈ ಕಾವ್ಯ ಅಂದಿಗೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದು ಇದೆ. ಇದೊಂದು ಕಾವ್ಯವೇ? ಇದೊಂದು ಕವನ ಸಂಕಲನವೇ? ಇದೊಂದು ಕಾವ್ಯ ಭಾಷೆಯೇ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದವರು ಅನೇಕರು. “ಇಕ್ರಲಾ ವದೀರಾ ಈ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಚರ್ಮ ಎಲ್ಲಾ” ಎಂಬ ಪದ್ಯದ ಸಾಲು ಅಂದಿಗೆ ದಲಿತ ಹೋರಾಟಗಾರರ ಧೈಯಗೀತೆಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಅನೇಕರು ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಬರಿಯ ಬೈಗುಳಗಳ ಮೂಟೆಯೆಂದು ಟೀಕಿಸಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಅಂದಿಗೆ ಅನೇಕ ಹಿರಿಯ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಕಲಾತ್ಮಕತೆ ಮುಖ್ಯ ಆ ಕಲಾತ್ಮಕತೆಯನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊಸ ರೂಪವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ತಮ್ಮ ಅಸಹನೆಯನ್ನು ತೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನು ಮೀರಿ ಮಾತಿಲ್ಲದ ಜನರಿಗೆ ಮಾತಾದವರು ಡಾ. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ. ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ ರೋಷ, ಆವೇಶ, ಸಿಟ್ಟು ಆಕ್ರೋಶ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದುದಲ್ಲ, ಆ ರೀತಿ ಬರೆಯುವ ಕವಿ ಅವರಲ್ಲ. ಅದು ಸಾಮುದಾಯಿಕವಾದ ಆಕ್ರೋಶ. ಪ್ರೊ. ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿಯವರು ಹೇಳುವಂತೆ

“ನೆನೆಪಿಡಲೇ ಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ, ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಸಿಟ್ಟು ಅಥವಾ ಅಬ್ಬರ ಎನ್ನುವುದು ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ, ವಿದ್ಯುತ್ ಸಂಚಾರದಿಂದ ದೀಪಗಳು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ಬೆಳಗುವಂತೆ ದಲಿತ ಕಾವ್ಯ ಬೆಳಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ದಿಟ”. (ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ, 2011, ಪುಟ. 102) ಈ ಮಾತು ಈ ಕವನ ಸಂಕಲನದ ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಎಚ್ಚರದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಾರಿದೆ.

ಕನ್ನಡದ ದಲಿತ-ಬಂಡಾಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಮೊದಲಿಗೆ ಬರೆದವರು ಎಂದರೆ ಡಾ. ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯನವರು. ಕ್ರಾಂತಿಯೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನ ಸಿದ್ಧಿ ದೇಳುವ ಕ್ರಿಯೆ. ಇವರಿಗೆ ಕುವೆಂಪು ಕ್ರಾಂತಿ ಕಾವ್ಯಗಳ ಪ್ರಭಾವ ದಟ್ಟವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಕವಿತೆಗಳು ಬಂಡಾಯದ ಕವಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ವ್ಯೂಹದಲ್ಲಿ ಬೀಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತವೆ, ಅವರ ವೈಚಾರಿಕ ಪ್ರತಿಭೆಯು ಅಂತಹದು. ಕ್ರಾಂತಿಯ ಕಾವ್ಯ ಬರೆಯ ಹೊರಟ ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಕಾವ್ಯವು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾದುದು. ಇಡೀ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜಾಗಿಸಿದ ಕಾವ್ಯ ಇವರದ್ದು.

“ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ ಈ ತನಕ ಮಹಾ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕವಿ” ಎಂದು ಡಾ. ಡಿ. ಆರ್ ನಾಗರಾಜ್ ಅವರು ಹೇಳಿರುವ ಮಾತು ದಿಟವಾದದ್ದು. (ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕಥನ, ಪು. 476) ಕವಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ನುಡಿಯಲಾರರು. ಇಡೀ ಸಮುದಾಯದ ನುಡಿಯಾಗುವವರು. ಅವರ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅದು ಅರಿವಾಗುವ ಸಂಗತಿ. ನನ್ನ ಜನಗಳು ಎಂದಾಗ ಕವಿಯ ಜೊತೆಗೆ ತನ್ನ ಇಡೀ ಸಮುದಾಯವಿರುವುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. “ಹಸಿವಿನಿಂದ ಸತ್ತೋರು ಸೈಜುಗಲ್ಲು ಹೊತ್ತೋರು ವದಸಿಕೊಂಡು ವರಗಿದೋರು ನನ್ನ ಜನಗಳು” ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಬದುಕಿನ ನೋವು ಸಂಕಟವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಡುವ ಜೊತೆಗೆ ದಲಿತರಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಮೌಢ್ಯಗಳು ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಂಗ್ಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿವೆ. ಕೈ, ಕಾಲು ಹಿಡಿದು, ಕೈಕಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲುವ ಜನಗಳು ಈ ದಲಿತರು. “ಭಾಷಣಗಳ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದು ಬೂದಿಯಾದೋರು” ಎಂಬಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಜನಗಳಿಗೆ ಭಾಷಣಗಳಿಗಿಂತ ಕ್ರಾಂತಿ ಮತ್ತು ಆ ಮೂಲಕ ಪಡೆಯಬಹುದಾದ ಸಮಾನತೆಯ ಬದುಕು ಮುಖ್ಯವಾದುದು ಎಂಬುದು ಕವಿಯ ಅಭಿಮತ. “ಪರಮಾತ್ಮನ ಹೆಸರು ಹೇಳಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಉಂಡಜನಕೆ ಬೂಟುಮೆಟ್ಟು ಹೊಲೆದೋರು” ಈ ಸಾಲು ಇಡೀ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹಂಗಿಸಿ ನುಡಿದಂತಿದೆ. ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಫಲ ಸಿಗದೆ ಹಸಿವಿನಿಂದ ಸತ್ತೋರು. ಪರಂಪರಾಗತ ಈ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದಲಿತರು ಕನಿಷ್ಠ ಸೌಲಭ್ಯದಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅನ್ನಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಪರಿತಪಿಸಿದವರು. ಇದು ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಧಾನ ವಸ್ತುವಾಗಿದೆ.

ಮೂಲತಃ ವಾಸ್ತವವಾದಿ ಕವನಗಳನ್ನು ಬರೆದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿವಾಸ್ತವತೆ ಇಲ್ಲ. ಸಾವಿರಾರು ನದಿಗಳು (1979) ಸಂಕಲನವು ವೈಚಾರಿಕವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮರನ್ನಾಗಿಸಿದೆ. ಇವರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ವೇದ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು, ಪುರಾಣ, ಪೌರೋಹಿತ, ಕುತಂತ್ರ ರಾಜಕೀಯ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಟೀಕಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕವಿಗೆ ಡಾ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್, ಪೆರಿಯಾರ್, ಶಾಂತವೇರಿ ಗೋಪಾಲಗೌಡ, ಲೋಹಿಯಾ ಇಂಥವರ ಹೋರಾಟದ ದಟ್ಟ ಪ್ರಭಾವವಿರುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ದಲಿತ ಹೋರಾಟದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ “ಸಾವಿರಾರು ನದಿಗಳು” ಎಂಬ ಹಾಡು ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಸಮಾನತೆಗಾಗಿ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಹೋರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಸಮುದಾಯದ ಜನಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರನ್ನಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ಸಮುದಾಯವೇ ಇಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯಿಂದ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿದೆ. ಯಾವುದೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಕವಿತೆ ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶಿತ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ. “ಹೆಂಡಕ್ಕೆ ಸಾವಿಲ್ಲವೋ” ಎಂಬ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ದಲಿತ ನೋವಿನ ಅಸಹನೀಯ ಮುಖವನ್ನು ಕಾಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕವಿ. ದಲಿತರ ದುಡಿಮೆಯೆಲ್ಲಾ ಹೆಂಡದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹೋಗಿ ಅರೆಗಳಿಗೆಯಾದರೂ ಸಾಹುಕಾರರ ಸಾಲದ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ನೆಮ್ಮದಿ ಪಡೆಯಲು ಬಯಸಿದರು. ಧಣಿ ಮತ್ತು ಆಳು ಇವರ ಪರಸ್ಪರ ಅವಲಂಬನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಹಂಬಲವಿಲ್ಲಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಪಶುಸದೃಶವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಸುಖ ಅನುಭವಿಸಿದವರಿಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಕ್ರಾಂತಿ ಅಮಾನುಷವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಕ್ರಾಂತಿಯ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಕ್ರೌರ್ಯದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಿದೆ. ಆಮೂಲಕ ಶತಮಾನದ ಜಾತೀಯ ಅಸಮಾನತೆಯ ಕ್ರೌರ್ಯವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಲು ಹೋರಾಟದ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಈ ಕಾವ್ಯವು ಸಾರಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಮೊದಲ ಕವನ ಸಂಕಲನವಾದ ‘ಹೊಲೆಮಾದಿಗರ ಹಾಡು’ ಇದಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ (ಕಲಾತ್ಮಕವಾದ ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ) ಕವಿತೆಗಳು ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿವೆ. ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿರುವ “ಅಲ್ಲೇ ಕುಂತವರೆ” ಎನ್ನುವ ಖಂಡಕಾವ್ಯವು ಕನ್ನಡದ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಖಂಡಕಾವ್ಯದಲ್ಲೊಂದು. ಉತ್ತಮ ಕಲಾತ್ಮಕ, ನಾಟಕೀಯ ಮತ್ತು ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾದ ಕಾವ್ಯವಿದು. ಇದರ ಕುರಿತಂತೆ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿಮರ್ಶಕರಾದ ಡಾ. ಡಿ. ಆರ್. ನಾಗರಾಜ್‌ರವರು ಕುವೆಂಪುರವರ ‘ಕಲ್ಕಿ’ ಕವಿತೆಯ ಜೊತೆಗೆ ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ನೋಡಿ ಹೀಗೆನ್ನುತ್ತಾರೆ, “ಕಲ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಕನಸಿನ ತಂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಸಂಘರ್ಷದ ಮೂಲ ಸತ್ಯಗಳನ್ನು, ಅದರ ಹಿಂಸಾರಭಸಮತಿಯನ್ನು ಶೋಧಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವಿದ್ದರೆ, ‘ಅಲ್ಲೇ ಕುಂತವರೆ’ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ದುಃಸ್ವಪ್ನಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ವಾಸ್ತವಲೋಕ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತದೆ. ‘ಕಲ್ಕಿ’ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ

ಶಿಥಿಲತೆ ಎಲ್ಲೂ ಕಾಣದೆ ಕವಿತೆ ಬೆಳೆದರೆ, 'ಅಲ್ಲೇ ಕುಂತವರೆ' ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಭಾಗದಿಂದಲೇ ಶಿಥಿಲ ಭಾಗಗಳು ಕುಟುಕುತ್ತವೆ. ಆದರೆ, ಈ ಖಂಡಕಾವ್ಯ ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ರಾಜಕೀಯ ಹಿಂಸೆಯ ರೂಪವನ್ನು ತಲಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿ ಶೋಧಿಸಹತ್ತುತ್ತದೆ. 'ಕಳ್ಳಿ'ಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಹಿಂಸೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನವಿದ್ದರೆ 'ಅಲ್ಲೇ ಕುಂತವರೆ'ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಹಿಂಸೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನ. ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಟಾರ್ಜನ್ ವಸ್ತುವಾದಾಗ ವಾಸ್ತವ-ಅವಾಸ್ತವಗಳ ನಡುವಣ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಅಳಿದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಹೊರಗೆ ಮಳೆ ಝರೋ ಎಂದು ಸುರಿಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಆನೆಕಲ್ಲು ಆಯುವ ಆಟ ಆಡುತ್ತಾ ಕುಣಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕವಿತೆಯ ನಿರೂಪಕ ಸತ್ತು ಭೂಗತವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸೆಕ್ಯೂಲರ್ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಕಾವ್ಯ ತಂತ್ರವನ್ನು ಈ ಖಂಡಕಾವ್ಯ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ರಾಜಕೀಯ ಹಿಂಸೆ ವಸ್ತುವಾದಾಗ ಅದನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಹಿಡಿಯಲು ಜಾನಪದೀಯ ಕವಿತಾ ತಂತ್ರ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಈ ಕವಿತೆ ಆಗಿನ ಭೀತಿಯ, ಅವ್ಯಕ್ತ ಹಿಂಸೆಯ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಪತ್ರಿಕಾ ವರದಿಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ." (ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕಥನ, ಪು.479) ಇಲ್ಲಿನ ತೌಲನಿಕ ಮಾದರಿಯ ಅಧ್ಯಯನವು ಕವಿ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಕಲಾತ್ಮಕ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಕವಿಯ ತಾತ್ವಿಕ ಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ರಾಜಕೀಯ ನಿಲುವು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಸಂಕಲನವು ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಕಾವ್ಯ ಕೃಷಿಗೆ ತಿರುವುನೀಡಿದ ಮಹತ್ವದ ಕವನ ಸಂಕಲನ.

'ಕಪ್ಪು ಕಾಡಿನ ಹಾಡು' ಈ ಸಂಕಲನದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕವಿಯ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಾಯಕವಾದ ಬದಲಾವಣೆಯಿದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬದಲಾವಣೆ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿನ ರೋಷಯುಕ್ತವಾದ ಭಾಷೆಯ ಲಯ ಇಲ್ಲಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿದೆ. ವೇಗದ ಅಬ್ಬರದ ಲಯವು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣದೆ, ಮೆದುವಾದ, ಮೆಲುಮಾತಿನ, ನಿಟ್ಟುಸಿರಿನ, ಸರಸ ಧ್ವನಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. 'ಕೊಳಗೇರಿಯ ಹಾಡು' ಕವಿತೆಯ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ. "ಬಡವರ ಜೋಪಡಿ ನೆಲಸಮವಾದ ನೋವಿನ ಕಥೆ ಕೇಳಿ" "ದುಡಿಯುವ ಜನಗಳ ಪ್ರಾಣವು ಹೋದ ಗೋಳಿನ ಕಥೆ ಕೇಳಿ" ಇಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಆಕ್ರೋಶವಿಲ್ಲದೆ ವಿಷಾದವಿದೆ. "ಎಲ್ಲೆಲ್ಲು ತುಂಬಿದ ನೋವಿನ ಒಳಗೇ ಗುಲಾಬಿ ವನಗಳೇ ಸುಳಿಯದಿರಿ" ಇಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ನೋವಿನ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಕಲನದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ವಿಷಾದವು ಇಲ್ಲಿನ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ನೋವು, ಹತಾಶೆ, ನಿಟ್ಟುಸಿರು, ಪ್ರೀತಿಯ ಸಂಕೀರ್ಣತೆ,

ಜಾತೀಯತೆಯ ನೋವು, ಅಸಮಾನತೆಯ ಸಂಕಟ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿನ ಕವಿಯ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಅನೇಕರು ಹಲವು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ. “ಕವಿಯಾಗಿ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಸಾಧನೆ ಮುಗಿದುದರ ಸೂಚನೆ” ಎಂಬ ಅತಿರೇಖದ ನಿಲುವು ಕೂಡಾ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಡಾ. ಮಾಧವ ಪೆರಾಜೆ ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವಂತೆ “ಕವಿ ಅನುಭಾವಿಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜವಾದಿಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಂಕೇತವಿದು ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.” (ಡಾ. ಎಚ್. ದಂಡಪ್ಪ, ಬಡವರ ನಗುವಿನ ಶಕ್ತಿ, ಪು. 212) ಈ ಇತ್ಯಾತ್ಮಕ ನಿಲುವನ್ನು ಒಪ್ಪಲು “ಕಪ್ಪುಕಾಡಿನ ಹಾಡು” ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಪುರಾವೆಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ.

ನಾಟಕ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರು ಉತ್ತಮವಾದ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಏಕಲವ್ಯ, ಪಂಚಮ, ನೆಲಸಮ. ಪಂಚಮ ನಾಟಕವು ಸಂದರ್ಶನದ ಮೂಲಕ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಉದ್ಯೋಗ ಸೇರಲು ಬಯಸುವವರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವ ಉದ್ದೇಶದ ಸಂದರ್ಶನ ಇದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತರಕಾರಿಯನ್ನು ಲಂಚವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಕೊನೆಗೆ ಬರುವ ಹೊಲೆಮಾದಿಗ “ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾನ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಬದುಕಬೇಕು ಅನ್ನೋ ಆಸೆ ಇದೆ ಎಲ್ಲಾ ಹೊಲೆಮಾದಿಗ್ನು ಕೂಡ ಇದನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು” ಎಂದು ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಥಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

ನೆಲಸಮ ಈ ನಾಟಕವು ಕೊಳಚೆ ನಿರ್ಮೂಲನೆ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು. ಊರ ಶ್ರೀಮಂತರು ಆರೋಗ್ಯದಿಂದಿರಲು ಮತ್ತು ದೇಶದ ಸೌಂದರ್ಯ ಕಾಪಾಡಲು ಗುಡಿಸಲುಗಳ ನಾಶವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಏಕಲವ್ಯ ಬಂಡಾಯ ಸಂದರ್ಭದ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥಾ ಹಂದರವಿರುವ ನಾಟಕ ಏಕಲವ್ಯ ಹಾಗೇ ಆಧುನಿಕ ಬದುಕಿನ ಸಂಘರ್ಷ ಕತೆಯು ‘ಪಂಚಮ-ನೆಲಸಮ’ದಲ್ಲಿದೆ. ಏಕಲವ್ಯ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅವನ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆ ಕಾಡಿನ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಮತ್ತು ಜೀವ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಮುಡಿಪಾದದ್ದು. ಹಾಗೇ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಆತ ಕೌರವ ಪಾಂಡವ ಯಾವೊಂದು ಪಕ್ಷಕ್ಕೂ ಸೇರದೆ ಅಲಿಪ್ತನಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಕೌರವ-ಪಾಂಡವ ಇಬ್ಬರನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಎಚ್ಚರ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಏಕಲವ್ಯನಿಗಿದೆ.

ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸಮಕಾಲೀನ ವೈಚಾರಿಕ ಎಚ್ಚರದಿಂದ

ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಕವಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. “ಜಾತಿ ಹೋರಾಟ, ವರ್ಗ ಹೋರಾಟದಂತಹ ಸಮಕಾಲೀನವಾದ ಜ್ವಲಂತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ವಸ್ತುವಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಲೇಖಕನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರು ಅರಿತಿದ್ದಾರೆ. ಮೇಲುಜಾತಿ ಮತ್ತು ವರ್ಗದ ಅನ್ಯಾಯ ಅತ್ಯಾಚಾರಗಳನ್ನು ಬಯಲಿಗೆಳೆಯುವ ಅವರ ನಾಟಕಗಳು ತಮ್ಮವರ ಕೀಳರಿಮೆ, ದುರಾಸೆ, ಹೊಣೆಗೇಡಿತನಗಳನ್ನು ಮರೆತಿಲ್ಲ.” (ಡಾ. ಎಚ್. ದಂಡಪ್ಪ, ಬಡವರ ನಗುವಿನ ಶಕ್ತಿ, ಪು. 234) ಡಾ. ಕೆ. ಮರುಳಸಿದ್ಧಪ್ಪನವರ ಈ ಮಾತು ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಆರೋಗ್ಯಕರ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ.

ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರು ತುಂಬಾ ಆಪ್ತರಾಗುವುದು ಅವರ ಆತ್ಮಕತೆಯ ಮೂಲಕ ಊರು-ಕೇರಿ ಇವರ ಆತ್ಮಕಥನ, ಇದು ಅಕ್ಷರ ಚಿಂತನ ಮಾಲೆಯಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದಲಿತ ಆತ್ಮಕತೆಯಲ್ಲಿ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಅವಮಾನ, ಬಡತನ, ಸಿಟ್ಟು, ಆಕ್ರೋಶ, ಶೋಷಣೆ, ಹೋರಾಟ ಎಲ್ಲವೂ ಇದೆ ಆದರೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಡತನ ಮತ್ತು ಶೋಷಣೆಯ ಭೀತಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣೆಯಾಗಿದೆ. ಹಸಿವು, ಅವಮಾನಗಳನ್ನೇ ಕೊಂಚ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿಸಿ ಕವಿ ಅವುಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯ ಎದ್ದು ಕಾಣುವಂಥ ದ್ವಂದ್ವ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾದುದು. “ದಲಿತ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಆತ್ಮಕಥೆ ಓದುವುದು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಆತಂಕಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಹೊಸ ಅನುಭವ ಲೋಕವೊಂದರ ಶೋಧನೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಆಸಕ್ತಿ. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ಸಮಾಜದ ಹಿಂಸೆ ಆತ್ಮಕಥನದ ಸಾಹಿತ್ಯಾತ್ಮಕತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಆತಂಕ.” (ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕಥನ, ಪು.462) ಡಿ. ಆರ್. ನಾಗರಾಜ್ ಅವರ ಈ ಮಾತನ್ನು ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಅವರು “ಬೋನ್ಸಾಯ್” ಎಂದು ದಲಿತ ಆತ್ಮಕಥೆಯನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ತಾರ್ಕಿಕವಾಗಿ ಡಿ. ಆರ್. ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸರಿಯಾಗಿದೆ. ಒಂದೊಂದು ಸಣ್ಣ ಘಟನೆಗಳು ದೀರ್ಘ ಕಾದಂಬರಿಯಾಗುವ ಅರ್ಹತೆ ಈ ಆತ್ಮಕಥೆಯಲ್ಲಿದೆ ಎನ್ನುವ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಒಪ್ಪತಕ್ಕಂಥದ್ದು. ಕನ್ನಡದ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ಆತ್ಮಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಊರು-ಕೇರಿ ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಸೇರುವಂಥದ್ದು. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲೇ ಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ ಲಘು ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಹಾಸ್ಯವನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ದಲಿತನ ಸಿಟ್ಟಿಗಿಂತ ಆತನ ನಗುವಿನಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನ ಸೋಲು ಅಡಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ಆತ್ಮಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆತ್ಮಚರಿತ್ರೆ ಪಾಠ ಮಾಡುವ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕನಿಗೆ ಬೆರಗಾಗಿಸುವ ಆತ್ಮ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದು.

ಹೀಗೆ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆದಿಯ ಕವಿಯಾಗಿ, ಹೋರಾಟಗಾರನಾಗಿ,

ಶೋಷಿತರ ದನಿಯಾಗಿ, ದಲಿತ ಅಸ್ಥಿತೆಯನ್ನು ದೊರಕಿಸುವಲ್ಲಿ, ದಲಿತರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಲ್ಲಿ, ದಲಿತ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಕವಿ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ ತಮ್ಮನ್ನು ಅವಿರತವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡವರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಎರಡು ಭಾರಿ ಶಾಸಕರಾಗಿ ದಲಿತ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಬಲ ತುಂಬಿದವರು. ಸಾಕ್ಷಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಕವಿ ಎಂದಿಗೂ ವೈಯಕ್ತಿಕ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತಹ ಬರಹ ಬರೆದವರೇ ಅಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಕವಿ ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಾಗಿದ್ದದ್ದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಸೌಭಾಗ್ಯವೇ ಸರಿ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ. (2008). ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪುಟ-1: ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ನಾಟಕಗಳು. ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ. ಬೆಂಗಳೂರು.
2. ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ. (2011). ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಚೇತನ್ ಬುಕ್ ಹೌಸ್. ಮೈಸೂರು.
3. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ. (2017). ಬಂಡಾಯ-ದಲಿತ ಚಳುವಳಿ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ. ಅಭಿನವ. ಬೆಂಗಳೂರು.
4. ದಂಡಪ್ಪ ಎಚ್. (2001). ಬಡವರ ನಗುವಿನ ಶಕ್ತಿ. ಅಂಕಿತ ಪುಸ್ತಕ. ಬೆಂಗಳೂರು.
5. ಲೋಕಾಪೂರ ಎಸ್. ಎಂ. (1999). ಕನ್ನಡ ದಲಿತ ಕಾವ್ಯ. ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ. ಧಾರವಾಡ.
6. ಆಮೂರ ಜಿ. ಎಸ್. (2013). ಕೊರಳು-ಕೊಳಲು. ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿನಿ ಪ್ರಕಾಶನ. ಬೆಂಗಳೂರು.
7. ನಾಗರಾಜ್ ಡಿ.ಆರ್. ಅಗ್ರಹಾರ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ (ಸಂ). (2006). ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕಥನ. ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ. ಬೆಂಗಳೂರು.
8. ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿ. (2015) ನೂರು ಮರ ನೂರು ಸ್ವರ. ಕುರ್ತಕೋಟಿ ಮೆಮೋರಿಯಲ್ ಟ್ರಸ್ಟ್. ಧಾರವಾಡ.
9. ದಂಡಪ್ಪ ಎಚ್. & ಸುಮಿತ್ರಾಬಾಯಿ ಬಿ. ಎನ್. (ಸಂ). (2001). ಸುವರ್ಣ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ. ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ. ಬೆಂಗಳೂರು.